

SPECYFIKA ORGANIZACJI ZESPOŁU OSÓB PRACUJĄCYCH Z DZIECKIEM Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ I/LUB ZE SPEKTRUM AUTYZMU W KONTEKŚCIE TRUDNYCH ZACHOWAŃ

mgr Danuta Sass
psycholog

mgr Małgorzata Mróz
oligofrenopedagog

SPECYFIKA ORGANIZACJI ZESPOŁU OSÓB PRACUJĄCYCH Z DZIECKIEM Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ I/LUB ZE SPEKTRUM AUTYZMU W KONTEKŚCIE TRUDNYCH ZACHOWAŃ

Praca z dzieckiem wymaga od każdego z nas odpowiedniej wiedzy, podejścia, cierpliwości i konsekwencji. Próba uczenia takiego, które prezentuje zachowania trudne, staje się jeszcze bardziej skomplikowana. Natomiast zajmowanie się dzieckiem, które ma trudności nie tylko w funkcjonowaniu w obrębie poszczególnych sfer (np. komunikacyjnej), ale i prezentującym zachowania niepożądane, to już naprawdę ogromne wyzwanie. Uczeń, który sprawia trudności wychowawcze może okazać się największym nauczycielem, ponieważ skłania całe swoje otoczenie do bliższego przyjrzenia się jego sytuacji oraz do poszukiwania nowych rozwiązań. Zmiana perspektywy, z jakiej patrzymy na „trudne dziecko” może natychmiast je przemienić z utrapienia w inspirujące wyzwanie.

Już na samym początku tej trudnej drogi, jaką jest wspomaganie dziecka niepełnosprawnego, musimy sobie uświadomić, że każda z osób stykających się z naszym podopiecznym ma inną rolę i inne zadania. Konieczne jest wyznaczenie jasnego podziału kompetencji i obowiązków oraz solidarna współpraca i wzajemne wsparcie z każdej ze stron. Czy jest to Rodzic, nauczyciel, czy też asystent/ pomoc nauczyciela, wszyscy mamy wspólny cel, którym jest osiągnięcie jak największej samodzielności dziecka. W realizacji tego celu każdy bierze udział, realizując zadania wyznaczone mu przez pełnioną rolę. Brak jasności co do zadań i granic utrudnia komunikację i przyczynia się do powstawania niepotrzebnych napięć. Dlatego dobrym pierwszym krokiem w przypadku pracy z każdym dzieckiem, jest uporządkowanie sytuacji pomiędzy dorosłymi oraz określenie jasnych zasad współpracy, wzajemnych oczekiwań oraz zakresu kompetencji. Wspólne ustalenie jakie zadania będą należały do obowiązków rodziców, a czym zajmie się nauczyciel usprawni ich współpracę. Dobre skoordynowanie współpracy nauczyciela oraz jego asystenta/ współorganizującego/ pomocy ułatwi pracę w szkole. Warto zdać sobie sprawę z tego, że nie jesteśmy z tym sami, ponieważ to W GRUPIE JEST SIŁA!!!

Kolejnym krokiem do poprawy funkcjonowania danego ucznia, będzie zastanowienie się nad przyczynami jego trudnych zachowań oraz spojrzenia na nie z perspektywy dziecka i podjęcie próby zrozumienia ich. Może okazać się, że skupianie się wyłącznie na ich wygaszaniu to za mało. Warto popatrzeć na nie w szerszym kontekście zastanawiając się nad ich funkcją, w czym pomogą nam dwa podstawowe pytania: „dlaczego dziecko to robi?” (pytanie o powód) oraz „po co dziecko to robi?” (pytanie o cel). Często okaże się wtedy, że za trudnymi zachowaniami kryją się ważne niezaspokojone potrzeby (psychologiczne, społeczne lub biologiczne), przeszkody (wynikające z np. stanu zdrowia, lub wewnętrznych przeżyć i doświadczeń życiowych dziecka) lub brak umiejętności (zachowuję się źle bo nie umiem inaczej, albo nie umiem inaczej wyrazić siebie). Tak widziane zachowanie często okazuje się rozpaczliwym komunikatem. Brak zrozumienia ze strony dorosłych, to nie tylko podstawowa przyczyna utrzymywania się „niepożądanych zachowań” ale i osobisty dramat dziecka.

ETAPY PRACY ZESPOŁU:

1 Spotkanie zespołu.

Bardzo ważne jest, gdy występują u dziecka zachowania niepożądane, aby omawiać je w zespole składającym się ze wszystkich osób, które się dzieckiem zajmują (wychowawca, nauczyciele, psycholog/pedagog, rehabilitant, asystent/pomoc, wychowawca świetlicy itp.). Niezbędnym uzupełnieniem obrazu funkcjonowania dziecka jest perspektywa Rodzica, którego należy na takie spotkanie zaprosić.

2 Analiza zachowania.

Należy przeanalizować zachowanie: jak ono przebiega, w jakich okolicznościach się pojawia, co je poprzedza, czy występuje w obecności każdej z osób, jak często oraz co się dzieje po tym zachowaniu. Wówczas łatwiej jest nam zauważyć przyczynę zachowania, czyli odpowiedzieć na pytanie dlaczego dziecko tak się zachowuje.

3 Analiza potrzeb.

Po analizie zachowania należy zastanowić się, jakie zyski osiąga dziecko dzięki niemu. Pozwoli nam to dostrzec potrzeby za nim stojące np. elementarne potrzeby fizjologiczne lub psychologiczne np. potrzeba więzi. Dopiero udzielenie dziecku pomocy w akceptowanym społecznie ich zaspokojeniu, umożliwi wyeliminowanie zachowania interpretowanego przez otoczenie jako trudne.

4 Opracowanie procedur zapobiegania i reagowania.

W oparciu o przeprowadzoną analizę, opracowujemy procedury postępowania, które zastosujemy aby zapobiec pojawieniu się niepożądanego zachowania lub w momencie jego wystąpienia.

5 Wprowadzenie procedur.

Łatwiej jest zmniejszyć lub wyeliminować zachowanie trudne, gdy wszyscy dorośli będą zawsze reagowali w taki sam, ustalony w procedurach sposób. Istotna jest spójna reakcja na każdym gruncie i stosowanie się do ustalonych procedur postępowania zarówno w razie wystąpienia zachowania, jak i przed jego wystąpieniem (konieczne jest nie tylko reagowanie w konkretnej sytuacji, ale przede wszystkim prewencja). Zmniejszanie częstotliwości trudnych zachowań poprzez zapobieganie im, pozwala na uniknięcie wytworzenia się niekorzystnych nawyków.

6 Współpraca.

Bardzo ważny jest wzajemny szacunek wszystkich dorosłych wobec siebie oraz wobec dziecka. Musimy mieć świadomość zakresu naszych kompetencji oraz zadań wynikających z zajmowanych stanowisk, aby wzajemne oczekiwania były czytelne dla wszystkich członków zespołu. Musimy wiedzieć, za co każdy z nas jest odpowiedzialny i w jaki sposób może pomóc, tak, aby nie zaszkodzić, w i tak już skomplikowanej sytuacji.

7 Ocena skuteczności.

Efektywność zespołu podnosi systematyczne weryfikowanie skuteczności zastosowanych działań. Regularne spotykanie się w celu omówienia efektów współpracy, zwiększa motywację członków zespołu oraz pozwala na bieżąco korygować ewentualne potknięcia i wprowadzać konieczne zmiany. Na początku pracy warto, aby spotkania były dość częste (1x dwa tygodnie), natomiast w miarę ustępowania problemu, mogą odbywać się rzadziej.